

Thedenius Botaniska exkursioner i Stockholmstrakten I

BEARBETAD AV MORA ARONSSON

Under 1800-talet rådde en intensiv botanisk aktivitet i områdena kring Stockholm och Uppsala. En av de mångsidigaste under perioden 1850-1880 var Knut Fredrik Thedenius (1814-1894) som publicerade ett flertal botaniska arbeten över Stockholm med omnejd (Thedenius 1850, 1852, 1859 & 1879) samt var redaktör för *Botaniska Notiser* under en period. Tyvärr är lokalangivelserna i de flesta 1800-talspublikationer oftast summariska och inexacta, ett lysande undantag är *Botaniska exkursioner i Stockholmstrakten* (Thedenius, 1859) som är en exkursionguide över Stockholm och dess närmaste omgivningar för studenter och övriga intresserade. Boken är uppdelad på 12 exkursioner till olika delar av stadens omgivningar och tanken är att den intresserade under dessa ska kunna hitta alla Stockholmstraktens växter som var kända på den tiden. Originalet är tyvärr rätt svårt och dyrt att få tag i och de gamla latinska namn som används är sällan de samma som finns med i moderna floror. Av den anledningen ger vi ut exkursionguiden i bearbetad form (som följetong) för att ge en bild av Stockholm med omnejd för 134 år sedan. Namnen följer för kärlväxterna Mossberg m. fl. (1992), för mossorna Söderström m. fl. (1992) och för lavarna Foucard (1990) och Moberg & Holmåsen (1990). I den övriga texten har endast en del gammalstavning moderniserats och några geografiska uppgifter har förklarats. Ett stort tack till Lars Hedenäs och Rikard Sundin som hjälpt till att tolka de gamla moss- och lavnamnen.

Inledning

Stockholmstraktens vegetation har länge varit sänedd såsom en av de intressantaste i vårt fädernesland. Dock är den det icke endast för sina arters mängd, varuti den är underlägsen landets sydligare provinser, eller för arternas egendomliga beskaffenhet, varuti den åter överträffas av de nordliga nejderna, utan den är det för traktens belägenhet i och omkring Mälardalen, i Sveriges mitt, där landets mildare och kallare delar möts, och där en mångfald av växtformer uppträder, som är ganska märkvärdig för en så hög latitud. En noggrann kännedom om denna vegetations beskaffenhet är därför av vikt, icke allenast för vetenskapen i allmänhet, utan ännu mera för kännedomen om vårt fosterlands naturförhållanden. Det är nämligen klart, att utredandet av de sydliga och nordliga elementen, varav den likasom är sammansatt, skall lämna mycket ledning för den rätta uppfattningen av dessa konstituenters skaplynne och dymedelst kraftigt bidra till utredandet av landets växtgeografi ska förhållanden. Härtill kommer ännu en annan omständighet, tvivelsutan av lika

stor vikt, den nämligen, att här vid Mälarens utflöde i Östersjön, jämväl mötas österns och västerns representanter, uppstår en förening mellan det färska och salta vattnets växter, och detta till en grad, som säkerligen intet annat ställe på våra kuster erbjuder. Nästan runtomkring hela Mälarbassängen frodas en vegetation, så likartad som mångskiftande, varav Stockholms västligaste omgivningar får sin milda och i många fall yppiga karaktär, medan å andra sidan skärgården utanför de närmaste vikarna har att uppvisa en växtlighet som i väsentlig mån är att anse såsom en del av den flora vilken bekläder hela Östersjöns kuster.

Från lång tid tillbaka har därför landets flesta botanister ägnat någon del av sin uppmärksamhet åt uppsökandet av denna trakts växtskatter. Många arbeten har däröver blivit offentliggjorda, men detta område, så rikt på sköna, omväxlande lokaler, från vilkas gömslen ständigt nya fynd kunna uppletas, har ännu icke blivit illustrerat genom någon fullständig bearbetning av dess flora. Det arbete däröver som framlidne professor Wikström publicerat (*Stockholms Flora*, eller kort

månad, just som blomstren härligast pryda marken, och lärjungarna vid den tiden väl spridas allestädes ut, men oftast lämnas åt sig själva, utan någon anvisning eller hjälp, har jag trott att ett litet arbete, sådant som detta, skulle i en lärjunges hand till en del kunna ersätta läraren; att det skulle föranleda till mer iver och större uppmärksamhet, att, med ett ord, det skulle i någon mån kunna bidra till att åt "den älskliga vetenskapen" förvärva några nya anhängare. Det är genom dessas deltagande i arbetet, som tvivelsutan mycket outrett skall bli fullständigare känt, ja säkerligen ett och annat förut okänt bli upptäckt. Ofta har viktiga bidrag till höga ändamål blivit lämnade jämväl av dem, hos vilka erfarenheten ersätts av den ungdomliga iver, insikten av det nyvaknade kunskapsbegäret; -och så, när det visat sig, att Stockholmstraktens vegetation är väl undersökt, är tidpunkten inne att skriva dess Flora. Det är till medverkan härtill jag ödmjukeligen uppmanar en var, som anser sig kunna begagna de här lämnade anvisningarna till botaniska exkursioner i en trakt, vilken i skönhet och beskaffenhet, i form och natur, är så rent svensk.

I likhet med vad förr varit antaget, räknas till Stockholmstrakten eller territoriet för efterföljande växtförteckning: Stockholms stad, Svartlösa, Svartsjö eller Färentuna härader, Danderyds och Värmdö skeppslag, samt av Sotholms härad pastoraterna Tyresö, Öster- och Västerhaninge. Ösmo och Sorunda pastorater; hörande till Sotholms härad, uteslutats, emedan de är för långt avlägsna från huvudstaden för att kunna på vanliga exkursioner uppnås och i botaniskt avseende föga eller intet undersökta. För att åt väster få en naturlig gräns, bör Östertälje socken hörande till Öknebo härad, även räknas till Stockholmsflorans område, då Södertälje kanal med vattendraget norrut och söderut från kanalen blir västra gränsen.

(1a) Exkursion till Djurgården

Djurgården utgör, med sina omväxlande lokaler, en i botaniskt hänseende särdeles rik trakt. Det nära grannskapet och den lätta kommunikationen med huvudstadens flesta delar gör, att de första exkursionerna vanligen företas dit. Den nybörjande botanisten har där samlade representanter för landets flesta växtfamiljer, och kan under första året knappt behöva sträcka sina vandringar utom detta vackra område, för att ha full sysselsättning med studerandet av olika växtformer. Berg, skog, lundar, ängar, havs- och insjöstrand, betes- och kärrmarker samt

odlade och bebodda platser förekomma här i en behaglig omväxling.

Emedan man vanligen brukar insamla de allmänna växterna på närmaste ställe och på de längre exkursionerna spara rummet i portören åt de sällsyntare, uppräknas vi för Djurgården nästan alla de allmänna växterna, fastän de med lätthet kunna insamlas på många andra ställen i Stockholms omgivning.

Utgående från Ladugårdslandet (nuvarande Östermalm) kan man redan under vägen till Djurgårdsbron börja insamlandet. På stenvägen mot gatan, mitt för livgardets till häst kasern, plägar berggröe *Poa compressa* förekomma i vackra exemplar, ävensom murlav *Caloplaca saxieola*. I den lilla parken väster om vägen, innan man kommer till Djurgårdsbron, växa flera planterade poppelarter såsom ontario-, balsam-, svart-, grå- och silverpoppel *Populus jackii*, *P. balsamifera*, *P. nigra*, *P. x canescens* och *P. alba*. Där kan man även med lätthet, liksom vid Djurgårdssporten, om våren insamla blommande grenar av asp *Populus tremula* och knäckepil *Salix fragilis*.

På den sänka marken öster om vägen och i kanten av Brunnsviken, ävensom på båda sidorna om Djurgårdsbron, växa brunskära *Bidens tripartita*, nickskära *B. cernua*, vattenmåra *Galium palustre*, äkta förgätmigej *Myosotis scorpioides*, paddfot *Asperugo procumbens*, vattenmärke *Sium latifolium*, sprängört *Cicuta virosa*, ältranunkel *Ranunculus flammula*, tiggarranunkel *R. sceleratus*, revsmörblomma *R. repens*, kärrdunört *Epilobium palustre*, gåsört *Potentilla anserina*, strandpilört *Pericaria lapathifolium* ssp. *lapathifolium*, åkerpilört *P. maculosa*, rosenpilört *P. minor*, bitterpilört *P. hydropiper*, trampört *Polygonum aviculare*, vattenskräppa *Rumex hydrolapathum*, storskräppa *R. hydrolapathum x aquaticus*, spjutmålla *Atriplex prostrata*, kalmus *Acorus calamus*, blomvass *Butomus umbellatus*, pilblad *Sagittaria sagittifolia*, svalting *Alisma plantago-aquatica*, smalkaveldun *Typha angustifolia*, igelknopp *Sparganium emersum*, vasstarr *Carex acuta*, sengröe *Poapalustris*, kärrgröe *P. trivialis*, manna-gräs *Glyceria fluitans*, jättegröe *G. maxima*, kallgräs *Catabrosa aquatica*, krypven *Agrostis stolonifera*, vass *Phragmites australis* och rörflen *Phalaris arundinacea*.

I vattnet under och nära bron träffas de allmänna arterna av nate, såsom ål-, grov- och trubbnate *Potamogeton perfoliatus*, *P. lucens* och *P. obtusifolius*, vattenaloe *Stratiotes aloides*, alla fyra arterna andmat *Lemna minor*, *L. gibba*, *L. trisulca* och *Spirodela polyrrhiza* samt hjulmöja

Kallgräs (*Catabrosa aquatica*), som hittades på Djurgården av Thedenius.

Ranunculus circinatus och hornsärv *Cerato-
phyllum demersum*.

På vänster om vägen, strax söder om bron,
möter såpört *Saponaria officinalis*, utkommen
från en trädgård i grannskapet.

Vid båda sidorna av vägen växa ryssgubbe
Bunias orientalis och ullig kardborre *Arctium
tomentosum* samt de överallt på gräsmark och vid
vägar förekommande: prästkrage *Leucanthemum
vulgare*, röllika *Achillea millefolium*, vägtistel
Cirsium vulgare, vitmåra *Galium boreale*, gulmåra
G. verum, blåklocka *Campanula rotundifolia*,

hundtunga *Cynoglossum officinale*, vitplister
Lamium album, teveroniika *Veronica chamaedrys*,
vanlig ögontröst *Euphrasia strida*, groblad
Plantago major, rödkämpar *P. media*,
svartkämpar *P. lanceolata*, hundkäs *Anthriscus
sylvestris*, kummin *Carum carvi*, smörblomma
Ranunculus acris, knölsmörblomma *R. bulbosus*,
majsmörblomma *R. auricomus*, stillfrö
Descurainia sophia, vägsenap *Sisymbrium
officinale*, gatkrassing *Lepidium ruderale*,
skogsnäva *Geranium sylvaticum*, hönsärv
Cerastium fontanum, krypnarv *Sagina*

procumbens, rödnarv *Spergularia rubra*, daggkåpa *Alchemilla vulgaris*, vitklöver *Trifolium repens*, rödklöver *T. pratense*, gårdsskräppa *Rumex longifolius*, krusskräppa *R. crispus*, ängssyra *R. acetosa*, trampört *Polygonum aviculare*, vägmålla *Atriplex patula*, lungrot *Chenopodium bonus-henricus*, vägtåg *Juncus bufonius*, stubbtåg *J. compressus*, kvickrot *Elytrigia repens*, engelskt rajgräs *Lolium perenne*, hundäxing *Dactylis glomerata*, ängssvingel *Festuca pratensis*, rödsvingel *F. rubra*, ängsgröe *Poa pratensis*, vitgröe *P. annua*, ängskavle *Alopecurus pratensis* och timotej *Phleum pratense*, vilka allmänna växter är till exemplaren ännu talrikare på den lilla slätten öster och söder om Djurgårdssporten. Där finns dessutom flera planterade träd, t. ex. svartpoppel *Populus nigra*, pyramidpoppel *P. nigra var italica*, lönn *Acer platanoides* och lind *Tilia cordata*.

På bergssluttningarna, backarna och gräsmarken i trakten av Djurgårdsteatern och Villorna träffas, utom en del förr uppräknade, följande allmänna växter: gräbo *Artemisia vulgaris*, korsört *Senecio vulgaris*, kattfot *Antennaria dioica*, krustistel *Carduus crispus*, liten kardborre *Arctium minus*, åkertistel *Cirsium arvense*, ängshaverrot *Tragopogon pratensis*, kloffibbla *Crepis tectorum*, gråfibbla *Hieracium pilosella*, revfibbla *H. lactucella*, hagfibbla *H. grupp Vulgatiformia*, klippfibbla *H. grupp Oreadea*, flockfibbla *H. umbellatum*, maskros *Taraxacum officinale*, höstfibbla *Leontodon autumnalis*, åkerförgätmigej *Myosotis arvensis*, backförgätmigej *M. ramosissima*, vårförgätmigej *M. stricta*, sminkrot *Lithospermum arvense*, backtimjan *Thymus serpyllum*, harmynta *Satureja cinosa*, jordreva *Glechoma hederacea*, stinksyska *Stachys sylvatica*, rödplister *Lamium purpureum*, pipdån *Galeopsis tetrahit*, hampdån *G. speciosa*, tulkört *Vincetoxicum hirundinaria*, flenört *Scrophularia nodosa*, axveronika *Veronica spicata*, fältveronika *V. arvensis*, värveronika *V. verna*, vildpersilja *Aethusa cynapium*, bockrot *Pimpinella saxifraga*, svalört *Ranunculus ficaria*, vitsippa *Anemone nemorosa*, berberis *Berberis vulgaris*, skelört *Chelidonium majus*, smånunneört *Corydalis intermedia*, jordrök *Fumaria officinalis*, åkersenap *Sinapis arvensis*, åkerkårel *Erysimum cheiranthoides*, ängsbräsma *Cardamine pratensis*, backtrav *Arabidopsis thaliana*, lomme *Capsella bursa-pastoris*, penningört *Thlaspi arvense*, nagelört *Erophila verna*, stinknäva *Geranium robertianum*, sparvnäva *G. pusillum*, skatnäva *Erodium cicutarium*, harsyra *Oxalis acetosella*, skogsviol *Viola riviniana*, ängsviol *V. canina*, styvmorsviol *V. tricolor*,

backglim *Silene nutans*, våtarv *Stellaria media*, grässtjärnblomma *S. graminea*, vårarv *Cerastium semidecandrum*, krypnarv *Arenaria serpyllifolia*, vårspärgel *Spergula morisonii*, mandelblomma *Saxifraga granulata*, kärleksört *Sedum telephium*, liten, gul och vit fetknopp *S. annuum*, *S. acre*, och *S. album*, rundhagtorn *Crataegus laevigata*, stenros *Rosa canina*, hallon *Rubus idaeus*, smultron *Fragaria vesca*, femfingerört *Potentilla argentea*, nejlikrot *Geum urbanum*, slån *Prunus spinosa*, gulvial *Lathyrus pratensis*, gökärt *L. linifolius*, häckvicker *Vicia sepium*, käringtand *Lotus corniculatus*, alsikeklöver *Trifolium hybridum*, harklöver *T. arvense*, vitknavel *Scleranthus perennis* och grönknavel *S. annuus*, åkerbinda *Fallopia convolvulus*, lövbinda *F. dumetorum*, tomtskräppa *Rumex obtusifolius*, bergssyra *R. acetosella*, etternässla *Urtica urens*, brännässla *U. dioica*, svinmålla *Chenopodium album*, hassel *Corylus avellana*, backlök *Allium oleraceum*, vårlök *Gagea lutea*, dvärgvårlök *G. minima*, ormbär *Paris quadrifolia*, knipp-/ängsfryle *Luzula campestris / multiflora*, vårfryle *L. pilosa*, vårstarr *Carex caryophyllea*, backstarr *C. ericetorum*, fårsvingel *Festuca ovina*, luddlosta *Bromus hordeaceus*, taklosta *B. tectorum*, luddhavre *Avenula pubescens*, kruståtel *Deschampsia flexuosa*, bergslok *Melica nutans*, rödven *Agrostis capillaris*, brun-/bergven *A. canina/vinealis*, vårbrodd *Anthoxanthum odoratum*, stensöta *Polypodium vulgare*, stenbräken *Cystopteris fragilis* och gaffelbräken *Asplenium septentrionale*. Bland mindre allmänna fanerogamer förekomma därstädes murgrönsveronika *Veronica hederifolia*, desmeknopp *Adoxa moschatellina*, kantig fetknopp *Sedum sexangulare* och sötkörnbär *Prunus avium*. Bergssluttningarna och trädstammarna bär endast allmännare lavararter, såsom slånlav *Everniaprunastri*, gälllav *Pseudevernia furfuracea*, rännformig brosklav *Ramalina calicaris*, näverlav *Platismatia glauca*, islandslav *Cetraria islandica*, torsklav *Peltigera aptosa*, filtlav *P. canina*, krusig filtlav *P. rufescens*, farglav *Parmelia saxatilis*, blåslav *Hypogymnia physodes*, snömärkeslav *Melanelia olivacea*, kaklav *Xanthoparmelia conspersa*, vinterlav *X. centrifuga*, vägglav *Xanthoria parietina*, allélav *Anaptychia ciliaris*, stjärnlav *Physcia stellaris*, stoftlav *P. caesia*, dagglav *Physconia distorta*, kranlav *Phaeophyscia orbicularis*, kvartslav *Lecanora muralis*, gråstenslav *Aspicilia cinerea*, svart kantlav *Lecanora atra*, stiftlav *Pertusaria corallina*, påskrislav *Stereocaulon pachale*, glatt navellav *Umbilicaria polyphylla*, ragglav *U. hirsuta*, trattlav *Cladoniapyxidata*, stängellav *C. gracilis*,

naggbägarlav *C. fimbriata*, fnaslav *C. squamosa*, grå renlav *Cladina rangiferina*, pigglav *Cladonia uncialis* m fl, men den mindre allmänna kustlaven *Lecanora achariana* är även där att träffa. Bland mossor förtjäna antecknas parkgräsmossa *Brachythecium populeum*, lundsprötmossa *Eurynchium hians*, stor gräsmossa *Brachythecium rutabulum*, repmossa *Pterigynandrum filiforme* med frukt, trädporella *Porella platyphylla*, blåflikmossa *Lejeunea cavifolia* m fl - Liguster *Ligustrum vulgare* är planterad vid s.k. Byströms villa och däromkring har stor ormrot *Bistorta major* några gånger blivit funnen.

Stranden av Djurgårdsbrunnsviken hyser många intressanta växter. Redan dess västligaste del erbjuder en och annan. På sidorna om den gångväg, som leder ned till en liten holme mellan Blåporten och Framnäs, förekomma nickskära *Bidens cernua*, sprängört *Cicuta virosa*, vattenmärke *Sium latifolium*, sumpfräne *Rorippa palustris*, rosenpilört *Persicaria minor*, bitterpilört *P. hydropiper*, strandskräppa *Rumex maritimus*, storskräppa *R. aquaticus* x *hydrolapathum*, vattenskräppa *R. hydrolapathum*, strandklo *Lycopus europaeus*, spjutmålla *Atriplex prostrata*, dyblad *Hydrocharis morsus-ranae* rikligt blommande, vattenaloe *Stratiotes aloides*, hornsärv *Ceratophyllum demersum* med frukt, smålänke *Callitriche palustris*, bredkaveldun *Typha latifolia*, smalkaveldun *T. angustifolia*, havssä *Bolboschoenus maritimus*, säv *Schoenoplectus lacustris*, norrlandsstarr *Carex aquatilis*, svartkavle *Alopecurus arundinaceus*, vattengaffel *Riccia fluitans* och den vackra algen vattennät *Hydrodictyon reticulatum*. På den lilla holmen står några hanträd av spetsbladigt daggvide *Salix daphnoides* ssp. *acutifolia*, ursprungligen planterade, I närheten av trädgården växer vanligen flera därifrån utkomna främlingar, t. ex. arter av pumpa *Cucumis* sp, senap *Brassica* sp. och rättika *Raphanus raphanistrum*, lin *Linum usitatissimum*, hampa *Cannabis sativa*, nattljus *Oenothera biennis*, hesperis *Hesperis matronalis*, palsternacka *Pastinaca sativa* och kanariegräs *Phalaris canariensis* m fl. Svartpoppel *Populus nigra* och klibbal *Alnus glutinosa* växer ymnigt på västra sidan om stora vägen, alm *Ulmus glabra* och sälg *Salix caprea* på den högra. Hassel *Corylus avellana* bildar en tät lund under berget.

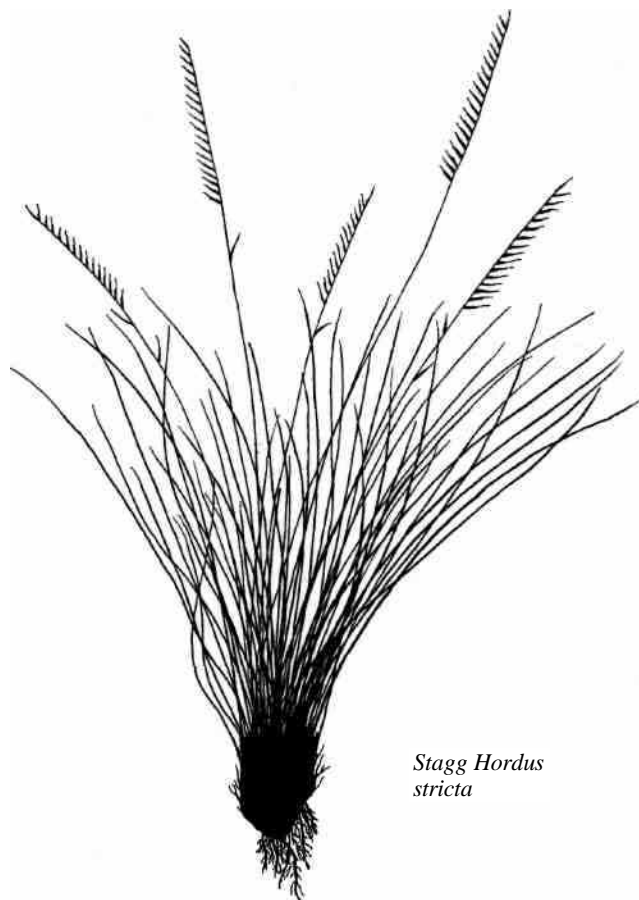
Omkring Framnäs finner man desmeknopp *Adoxa moschatellina*, vattenskräppa *Rumex hydrolapathum*, strandskräppa *R. maritimus*, storskräppa *R. aquaticus* x *hydrolapathum*, blåhallon *Rubus caesius*, norrlandsstarr *Carex aquatilis* och stundom körvel *Myrrhis odorata*. Gullrips *Ribes aureum* och honträd av knäckepil

Salix fragilis är där planterade. Vid vägkanten döljer sig klogrusmossa *Ditrichum heteromallum*.

På bergsslutningen höger om vägen finns flera stora och vackra buskar av fläder *Sambucus nigra* samt gamla exemplar av apel *Malus domestica*, lämningar efter en raserad trädgård. Krusbär *Ribes uva-crispa* frodas i skuggan av vackra hängbjörkar.

Högre upp på berget och längre åt väster träffas oxbär *Cotoneaster integerrimus* och klibbkorsört *Senecio viscosus*, som dock är ymnigare på södra sidan av bergshöjden. Många mossarter kan man samla i denna trakt, däribland kunna uppräknas sotmossa *Andreaea rupestris*, repmossa *Pterigynandrum filiforme* med frukt, kopparbryum *Bryum alpinum* med frukt, blocktrappmossa *Anastrophyllum saxicola* med frukt, sipperraggmossai *Racomitrium aquaticum*, bäckraggmossa *R. aciculare*, gulgrön raggmossa *R. fasciculare* med flera raggmossor, vingmossa *Dryptodon paténs*, skogsbjörnmossa *Polytrichum formosum*, kornblekmossa *Lopholcacea minor* med flera. Endast allmänare lavar är därstädes funna. Mera åt söder, vid en gärdesgård nära "Skansen", är hasselbjörnbär *Rubus wahlbergii* ymnig och vacker. Nära härintill, i skogen, som består av tall *Pinus sylvestris*, finnes en liten kärrmark, där flera växter förekommer som tillhör sådana lokaler, till exempel vattenmåra *Galium uliginosum*, blåbär *Vaccinium myrtillus*, odon *V. uliginosum*, lingon *V. vitis-idaea*, ljung *Calluna vulgaris*, vitpyrola *Pyrola rotundifolia*, ormrot *Bistorta vivipara*, krypvide *Salix repens*, grästarr *Carex canescens*, hundstarr *C. nigra*, kärrkavle *Alopecurus geniculatus*, stagg *Nardus stricta* och blåmossa *Leucobryum glaucum*; på de torrare ställena: Harstarr *Carex ovalis*, blekstarr *C. pallescens*, knägräs *Danthonia decumbens*, hultbräken *Phegopteris connectilis*, ekbräken *Gymnocarpium dryopteris* och majbräken *Athyrium filix-femina*. På berghällar, klippväggar och lösa stenar högst upp på berget växer dvärghedlav *Cetraria odontella*, *Rinodina confragosa*, citrongul skivlav *Psilolechia lucida*, *Lecidea luteoatra*, *Buellia badia*, *Amygdalaria panaeola*, *Rhopalospora lugubris*, sipperlav *Dermatocarpon miniatum*. På ekar påträffas former av klotterlav *Opegrapha varia*, spiklavar *Calicium* sp, brun nållav *Chaenotheca phaeocephala*, *Sclerophora nivea*, gul porlav *Pertusaria flavida*, *Acrocordia gemmata* och grymig skivlav *Cliostomum corrugatum*.

På den lilla strandäng, som ligger öster om Simrishof växer nysört *Achillea ptarmica* och strätta *Angelica sylvestris* tämligen ymnigt. I sjön därinvid kan man samla fyrling *Crassula aquatica*,

*Stagg Hordeus
stricta*

Teckning: Bengt Nicolson.

slamkrypa *Elatine hydropiper*, samt trubbnate *Potamogeton obtusifolium* och bandnate *P. compressus*.

Kullarna, gräsplanerna och den öppna jorden nära Rosendal erbjuder flera växter, som förtjäna att uppmärksammas. En del av dem har sitt ursprung från planteringarna och bänkgården; andra kan anses vilda. Till de förra hör kattmynta *Nepeta cataria*, rödmire *Anagallis arvensis*, kornvallmo *Papaver rhoeas*, opievallmo *P. somniferum*, luktviole *Viola odorata*, parksmultron *Fragaria moschata*, blågull *Polemonium caeruleum*, smultronmålla *Chenopodium capitatum* och hålröt *Aristolochia clematitis*.

Till de senare: nysört *Achille aptarmica*, färgkulla *Anthemis tinctoria*, korsört *Senecio vulgaris*, hästhov *Tussilago farfara*, baldersbrå *Matricaria perforata*, kamomill *Chamomilla recutita*, rödklint *Centaurea jacea*, åkertistel *Cirsium arvense*, kålmalke *Sonchus oleraceus*, svinmalke *S. asper*, harkål *Lapsana communis*, stor blåklocka *Campanula persicifolia*, nattskatta *Solanum nigrum*, bolmört *Hyoscyamus niger*, åkerveronika *Veronica agrestis*, höskallra *Rhinanthus serotinus*, ängsskallra *R. minor*, ängskovall *Melampyrum pratense*, gullviva *Primula veris*, brakved *Frangula alnus*, kirskål *Aegopodium podagraria*, löktrav *Alliaria petiolata*, lundbräsma *Cardamine*

Frangula alnus, kirskaål *Aegopodium podagraria*, löktrav *Alliaria petiolata*, lundbräsma *Cardamine impatiens*, en form av lomme *Capsella bursa-pastoris* med tvåkluvna skidor, backnejlika *Dianthus deltoides*, nattglim *Silene noctiflora*, smållglim *S. vulgaris*, rödblåra *S. dioica*, skogsarv *Moehringia trinervia*, åkerspergel *Spergula arvensis*, vitsippa *Anemone nemorosa*, blåsippa *Hepatica nobilis*, måbär *Ribes alpinum*, bergdunört *Epilobium montanum*, backsmultron *Fragaria viridis*, brudbröd *Filipendula vulgaris*, hägg *Prunus padus*, luddvicker *Vicia villosa*, kråkvicker *V. cracca*, fodervicker *V. sativa*, duvicker *V. hirsuta*, sparvicker *V. tetrasperma*, humlelusern *Medicago lupulina*, skogsklöver *Trifolium medium*, rävtörel *Euphorbia peplus*, revormstörel *E. helioscopia*, lönnmålla *Chenopodium hybridum*, fiskmålla *C. polyspermum*, åkerfräken *Equisetum arvense*, darrgräs *Briza media*, knylhavre *Arrhenatherum elatius*, ängshavre *Avenula pratensis*. På kärrig mark träffar man sumpnoppa *Gnaphalium uliginosum*, gökblomster *Lychnis flos-cuculi*, humleblomster *Geum rivale*, älgört *Filipendula ulmaria*, blåsstarr *Carex vesicaria*, tuvstarr *C. caespitosa*, plattstarr *C. disticha* och hirsstarr *C. panicea* samt tuvåtel *Deschampsia cespitosa*. Buskgrupper nära slottet innehåller fläder *Sambucus nigra* och druvfläder *S. racemosa*, syrén *Syringa vulgaris*, häckspirea *Spiraea salicifolia* och lagervide *Salix laurina*, blandade med många utländska arter. Parkstånds *Senecio nemorensis*, ålandsrot *Inula helenium* och hesperis *Hesperis matronalis* är så gott som förvildade. Dessutom förekommer i slottets grannskap många vilda träd och buskar, såsom olvon *Viburnum opulus*, skogstry *Lonicera xylosteum*, ask *Fraxinus excelsior*, lönn *Acer platanoides*, parklind *Tilia x vulgaris*, vildapel *Malus sylvestris*, päron *Pyrus communis*, rönn *Sorbus aucuparia*, oxel *S. intermedia*, skogsalm *Ulmus glabra*, ek *Quercus robur*, vårtbjörk *Betula pendula*, gran *Picea abies* och tall *Pinus sylvestris* o.s.v. samt många planterade, dels till Skandinaviska floran hörande, såsom avenbok *Carpinus betulus*, bok *Fagus sylvatica*, rödvide *Salix purpurea* och korgvide *S. viminalis*, dels utländska, såsom rosenry *Lonicera tatarica*, ungersk syren *Syringa josikaea*, tysklönn *Acer pseudoplatanus*, hästkastanj *Aesculus hippocastanum*, robinia *Robinia pseudacacia*, sibirisk ärtbuske *Caragana arborescens*, gråpoppel *Populus x canescens*, silverpoppel *P. alba*, balsampoppel *P. balsamifera*, svartpoppel *P. nigra* och pyramidpoppel *P. nigra f. italica* samt europeisk lärk *Larix decidua*, kornellarter *Cornus sp. m.fl.* På åkerfälten förekommer

åkerkulla *Anthemis arvensis*, blåklint *Centaurea cyanus*, åkermolke *Sonchus arvensis*, fårtunga *Anchusa arvensis*, mjukplister *Lamium amplexicaule*, snärjmåra *Galium aparine*, gråärt *Pisum sativum ssp. arvense*, flyghavre *Avena fatua*, råglosta *Bromus secalinus* och renlosta *B. arvensis* samt åkerkösa *Apera spica-venti*. Bland sällsyntare mossor är häromkring anmärkta klängmossa *Homomallium incurvatum*, stubbspretmossa *Herzogiella seligeri*, spetsig dvärgbågmossa *Pseudoleskeella nervosa*, repmossa *Pterigynandrum filiforme* med frukt, halsbryum *Bryum turbinatum* och grön sköldmossa *Buxbaumia viridis*.

Mellan Rosendal och Djurgårdsbrunn ligger en vacker trakt, bestående av busk- och trädbeväxta backar mellan gräsplaner. Träden utgörs av ek, lind, björk, asp, gran och tall, samt mot sjön av al. Buskarna är mest hassel, men även slån, nypon och vide. I den behagliga nejd förekommer många örtartade växter, som man ej träffat på tidigare på exkursionen, t.ex. skogsnoppa *Gnaphalium sylvaticum*, ullört *Filago arvensis*, gråbinka *Erigeron acer*, svenskfibbla *Hieracium x floribundum*, slätterfibbla *Hypochoeris maculata*, ängsvädd *Succisa pratensis*, stormåra *Galium album*, knölklocka *Campanula rapunculoides*, stor blåklocka *C. persicifolia*, fältgentiana *Gentiana campestris*, ärenpris *Veronica officinalis*, sibirisk björmloka *Heracleum sphondylium ssp. sibiricum*, åkerkål *Brassica rapa ssp. sylvestris*, lundtrav *Arabis hirsuta*, rockentrav *Arabis glabra*, bangyllen *Barbarea vulgaris ssp. vulgaris*, strandgyllen *B. strida*, jungfrulin *Polygala vulgaris*, blodnäva *Geranium sanguineum*, vildlin *Linum catharticum*, solvända *Helianthemum nummularium*, buskviol *Viola hirta*, tjärblomster *Lychnis viscaria*, stenbär *Rubus saxatilis*, blodrot *Potentilla erecta*, revfingerört *P. reptans*, småfingerört *P. tabernaemontani*, vårfingerört *P. crantzii*, skogsvicker *Vicia sylvatica*, björkpyrola *Orthilia secunda*, nattviol *Platanthera bifolia*, liljekonvalj *Convallaria majalis*, getrams *Polygonatum odoratum*, ekorbär *Maianthemum bifolium*, vårfryle *Luzulapilosa*, knipp-/ängsfryle *L. campestris/multiflora*, vispstarr *Carex digitata*, snårstarr *C. muricata*, blekstarr *C. pallescens*, grusstarr *C. hirta*, pillerstarr *C. pilulifera*, lundgröe *Poa nemoralis*, piprör *Calamagrostis arundinacea*, berggröe *C. epigeios* samt örnbräken *Pteridium aquilinum*. Tibast *Daphne mezereum*, som förr växte i skogsbackarna, synes vara utrotad. Vid sjöstranden växer åkermynta *Menta arvensis*, frossört *Scutellaria galericulata*, knölsyska *Stachys palustris*, dyveronika *Veronica scutellata*,

grendunört *Epilobium roseum*, hästsvans *Hippuris vulgaris*, kråklöver *Potentilla palustris*, kärrvial *Lathyrus palustris*, knappsäv *Eleocharis palustris*, slokstarr *Carex pseudocyperus*, norrlandsstarr *C. aquatilis*, vasstarr *C. acuta*, stjärnstarr *C. echinata* samt grenrör *Calamagrostis canescens* och madrör *C. stricta*.

Väster om vägen, som leder från Djurgårdsbrunn till Manilla, ligger en äng, varpå ängsklocka *Campanula patula* brukar vara ymnig. Öster om samma väg, i närheten av Djurgårdskanalen, är marken nästan täckt av hästhov *Tussilago farfara*.

I Djurgårdskanalen och på södra sidan om densamma växer fackelblomster *Lythrum salicaria*, strandskräppa *Rumex maritimus*, blomvass *Butomus umbellatus*, pilblad *Sagittaria sagittifolia*, havssäv *Bolboschoenus maritimus*, blåsäv *Schoenoplectus tabernaemontani*. Morot *Daucus carota* är en och annan gång anträffad på kanalbanken.

Litteratur:

- Foucard, T., 1990: Svensk skorplavsflora. Interpublishing, Stockholm.
- Moberg, R. & Holmåsen I., 1990: Lavar. En fält-handbok. Tredje upplagan. Stockholm.
- Mossberg, B., Stenberg, L. & Eriksson, S., 1992: Den Nordiska floran. Wahlström & Widstrand.
- Söderström, L., Hedenäs, L. & Hallingbäck, T., 1992: Checklista över Sveriges Mossor. Myrinia 2, 13-56.
- Thedenius, K. F., 1850: Stockholmstraktens Phanerogamer och ormbunkar, med växtställen för de sällsyntare. Bot. Notiser 10, sid 57-80, 89-125.
- Thedenius, K. F., 1852: Bidrag till kännedom om Stockholmstraktens Lafvegetation. Bot. Notiser 12, sid 161-180.
- Thedenius, K. F., 1859: Botaniska exkursioner i Stockholmstrakten. Stockholm.
- Thedenius, K. F., 1871: Flora över Uplands och Södermanlands fanerogamer och braken-artade växter. Stockholm.